

העתקת גיאופיטים לקסטל. צילום: אדר סטולרו

צבאים ברמות יששכר. צילום: בן רוזנברג

אוכלוסיית הצבאים ברמות יששכר מתאוששת

ספירת הצבאים השנתית האחרונה שקיים מחוז צפון של רשות הטבע והגנים מלמדת על עלייה מעודדת במספר הצבאים ברמות יששכר, אך גם על ירידה קטנה במספר הצבאים שנספרו בדרום הגולן. 827 צבאים נספרו ברמות יששכר, לעומת 699 בשנה שעברה ו-1,113 שנספרו ב-2007. "זו עלייה מעודדת ביותר, לאחר הירידה שנצפתה במספר הצבאים באזור בשנים האחרונות", מסביר ד"ר דידי קפלן, אקולוג מחוז צפון של רשות הטבע והגנים. "הירידה הייתה קשורה להתפרצות מחלת הפה והטלפיים באזור לפני כשלוש שנים ונראה כי אוכלוסיית הצבאים החלה להתאושש ממנה".

בדרום הגולן נספרו השנה 238 צבאים, לעומת 251 שנספרו בתקופה המקבילה בשנה שעברה. "בסך הכול האוכלוסייה בגולן במצב קשה אך יציב", מוסיף קפלן. "הבעיה המרכזית בכל אזור הצפון היא ריבוי התנים, שאינו טבעי ושקשור להיעדר הסניטציה ביישובים החקלאיים באזור. התנים נהנים ממקורות מזון לא טבעיים כמו לולים, שדות חקלאיים ומזבלות חוקיות ולא חוקיות, מתרבים מעבר לכושר הנשיאה של השטח ופוגעים באוכלוסיית הצבאים והיא מתקשה 'לגייס' צבאים צעירים ולקיים את דור העתיד שלה, ככל הנראה בשל ריבוי טריפות של עופרים צעירים".

"רשות הטבע והגנים מפעילה מאמצים ומשאבים אדירים כדי לשמר את אוכלוסיית הצבאים", אומר אלי אמיתי, מנכ"ל רשות הטבע והגנים, "אך ללא פתרון אמיתי ומקיף ימשיכו הטורפים להתפרץ באופן לא טבעי והצבאים ייעלמו מנופנו. הרשות הגישה לכנסת ולמקבלי ההחלטות בממשלה תכנית לטיפול בנושא הסניטציה ביישובים החקלאיים, הכוללת חינוך והסברה, לצד מתן פתרונות ותקציבים לטיפול בפסולת החקלאית ולהגברת האכיפה והענישה כלפי אלו שאינם מקפידים על כך. אנו מקווים כי משרדי הממשלה ירימו את הכפפה בטרם יהיה מאוחר מדי".

רשות הדיבור

כתב: עומרי גל

הצב פורסט חוזר לים עם משדר. צילום: יניב לוי

הצלת צבי הים - סיכום שנתי

49 צבים הגיעו בשנת 2010 למרכז הארצי להצלת צבי הים של רשות הטבע והגנים (במבואות ים) וקבעו שיא שנתי חדש. בארבע השנים האחרונות חל זינוק במספר צבי הים שמובאים לטיפול במרכז, כתוצאה מעלייה במודעות הציבור לבעיית ההישרדות של צבי הים ולקיומו של מרכז ההצלה.

הצבים שהגיעו למרכז היו ממינים שונים - 31 צבי ים חומים, 15 צבי ים ירוקים ושלוש צבים רכים. 20 כבר שוחררו חזרה לטבע, שבעה עדיין נמצאים בטיפול ו-22 צבים הגיעו כשהם במצב קשה, ומתו במהלך הטיפול בהם.

"כ-60% מהפגיעות בצבים הן תוצאה של דיג - בליעת קרסי דיג (שארק) או הסתבכות בחוטי דיג ורשתות, לצד גורמי פגיעה טבעיים", מסביר יניב לוי, מנהל מרכז ההצלה לצבי הים של רשות הטבע והגנים. "מרבית הצבים הפגועים מגיעים למרכז בתקופת החורף, לאחר שנפלטו מהחופים בשל הסערות. אזרחים שנתקלים בצב ים מתבקשים לדווח מיד למוקד הסביבה *6911. אם הצב מושב לטבע אנחנו דואגים להזמין את מצילו להשתתף בשחרור ואפילו להעניק לצב שהציל שם".

לצד פעילות מרכז ההצלה לצבי הים, שהוקם על ידי רשות הטבע והגנים בשנת 1999, מקיימת רשות הטבע והגנים ממשק לשמירה על צבי הים שהחל כבר בשנות ה-80 המוקדמות.

מ-1993 מעתיקים פקחי הרשות קנים טריים, במהלך עונת ההטלה, לחוות הדגרה מוגנות. עד כה בקעו בחוות אלו במהלך שנות הפעילות 85 אלף צבונים, ששוחררו חזרה לים מיד לאחר הבקיעה.

מאות רקפות, כלניות וחצבים הועתקו לגן לאומי קסטל

מבצע להצלת מאות רקפות, כלניות וחצבים, שעמדו בפני פגיעה כתוצאה מעבודות התשתית שמלוות את הקמת קו הרכבת לירושלים בהרי יהודה, הסתיים לאחרונה בגן הלאומי קסטל.

עם תחילת העבודות על נתיב נסיעת הרכבת מההירה לירושלים, החלו פני השטח להשתנות, דרכים נסללו והוכשרו שטחי התארגנות לכלי עבודה כבדים. תכנון הקו לווה במחאה חריפה שהובילו רשות הטבע והגנים וארגוני סביבה נוספים, על ההחלטה להעביר את מסילת הרכבת באזור נחל יתלה על גשר ולא במנהרה שתמנע את הפגיעה בנחל הייחודי. הרשות הציגה חלופה שתמנע את הפגיעה, אך שזו נקבעה כתכנית ישימה, ולפי מומחים רבים אך עדיפה על פני התכנית המקורית, החליטו ועדות התכנון לאשר את בניית הגשר.

מרגע תחילת העבודות מלווה אותן פקח של הרשות ודואג שלא ייפגעו ערכי טבע ונוף. אחת ההנחיות של רשות הטבע והגנים היא הוצאת מיני צמחים מוגנים מן השטח והעתקתם לשטח מוגן. כך הוצאו מאות פקעות של רקפות, כלניות ובצללים של חצבים שכבר החלו להעלות עלים ירוקים, ובעזרתם של כ-400 תלמידי תיכון הראל במבשרת ציון, שהצטרפו לפקחים ולמדריכים של רשות הטבע והגנים, הוטמנו לאחרונה בשטח הגן הלאומי קסטל, ששם יהיו הפרחים מוגנים גם בעתיד.

"יש תחושת סיפוק מכך שהצלנו את ערכי הטבע, ובהעתקתם לגן לאומי מוכרז בעצם הבטחנו את עתידם", אומרת אדר סטולרו, מנהלת מרכז החינוך וההסברה של רשות הטבע והגנים בהרי יהודה. "אין ספק שאפשר היה לתכנן את קו הרכבת החשוב הזה בצורה שתפגע פחות בטבע".

שומרים על הקונכיות. צילום: רשות המכס

שיתוף פעולה בינלאומי למען הטבע

12,056 קונכיות שהגיעו מהפיליפינים, ובהן קונכיות נדירות ביותר, ותשעה צבים שהגיעו ממרוקו, נתפסו על ידי המכס במהלך מבצע GAPIN - מבצע אכיפה להגנה על בעלי חיים המצויים בסכנת הכחדה.

המבצע, שנערך בשיתוף רשות הטבע והגנים, רשות המכס והשירותים הווטרנריים, הוא מבצע בינלאומי שמטרתו, בראש ובראשונה, אכיפת אמנת וושינגטון, הידועה גם כאמנת CITES, אמנה שמטרתה להסדיר את הסחר בערכי טבע שבסכנת הכחדה ושעליה חתומה, בשם מדינת ישראל, גם רשות הטבע והגנים.

מטרות נוספות של המבצע היו פיתוח מודעות וערנות לנושא, הרחבה והעמקת התקשורת ושיתוף הפעולה בין המדינות המעורבות, ובניית יכולות אכיפה של המכס וחזוקו, כדי להשיג תוצאות אכיפה מוחשיות וברורות. המבצע הבינלאומי, שהסתיים לאחרונה ונמשך כעשרה ימים, התמקד בסחר הלא חוקי בפרימטים (קופי אדם) כגון גורילות, שימפנזות וקופי הבונבו, ובחטי פילים (שנהבים) וקרני קרנפים, אשר הסחר בהם אינו חוקי אף הוא.

"המאבק בסחר הלא חוקי בערכי טבע הוא מאבק בינלאומי, ומקומה של ישראל לא נפקד ממנו. כשם שלא נרצה שיסחרו בערכי טבע מוגנים שהוצאו מישראל - כך אנו מחויבים לעצור כניסה של ערכי טבע שנעקרו מבית גידולם הטבעי בעולם", מסביר רוני מלכא, הממונה על אכיפת החוק ברשות הטבע והגנים. "שיתוף הפעולה עם המכס והשירות הווטרנרי במבצע זה הוא המשך ישיר לעבודה השוטפת של רשות הטבע והגנים עם גופים אלו, במלחמה היום יומית נגד הסחר הלא חוקי בערכי טבע".

דיג כרישי ים אפורים. צילום: יניב לוי

שומרים על כרישי הים התיכון

בשנים האחרונות עדים פקחי רשות הטבע והגנים לדיג כרישים המוני בחופי ישראל. הדיג מתבצע בעיקר בחודשים פברואר-מאי, עונת החיזור והרבייה של הכרישים. בתקופה זו הנקבות מתקבצות במים הרדודים ומשריצות את הכרישים הצעירים, ולפיכך חלק גדול משלל הדיג הן נקבות שטרם הספיקו להשריץ. על פי ההערכות, בתקופה זו ניצודים בחופי ישראל עשרות כרישים בכל יום.

השנה החליטו ברשות לשנות את המצב מיסודו: בשבועות האחרונים מחולקים לדייגים ברחבי הארץ חומרי הסברה בעברית ובערבית, ובמקביל החלה הרשות, עם משטרת ישראל ואגף הדיג, להוציא לפועל מבצעי אכיפה נגד מי שיתעלמו ממאמצי ההסברה וימשיכו לצוד את הכרישים מול חופי ישראל, או לסחור בהם.

"הכרישים הם ערכי טבע מוגנים כהגדרתם בחוק וכל פגיעה בכרישים, לרבות דיג וסחר - אסורה", אומר אלדד פלד, מנהל אגף פיקוח ואכיפה ברשות הטבע והגנים. "אנחנו רואים חשיבות עליונה בהגנה על הכרישים הפוקדים את חופי ארצנו, ובשיתוף עם גורמי אכיפה נוספים, מבצעת בחופי ישראל, בחודשים פברואר-מאי, פעילות פיקוח ואכיפה נגד עבריינים הפוגעים בכרישים וסוחרים בהם. אנחנו קוראים לדייגים ולכלל הציבור לעזור ולשמור על הכרישים ועל הטבע בים ולדווח למוקד הרשות (6911*) על כל פגיעה או סחר בכרישים ובערכי טבע מוגנים אחרים. אני מאמין שהשילוב של הסברה לצד אכיפה יסייע לנו לחסל את התופעה הזו".

רותי יהל, אקולוגית ימית של רשות הטבע והגנים, מוסיפה: "הכרישים בחופי ישראל אינם נחשבים מסוכנים לאדם, להפך - הם חשובים לשמירה על עולם החי שבים. הם מווסתים אוכלוסיות של דגים ומנקים את הים מדגים ומיצורים פגועים ואפשר לומר שהם הסניטרים של הים. ייתכן שפגיעה משמעותית באוכלוסייתיהם אף תביא לאסון אקולוגי ולפגיעה ביבול הדגה".

מפגש מנצחים - אלי אמיתי ונחמן שי. צילום: אסנת איתן

מרוץ לפסגת מצדה

לאחר 2,000 שנה של שקט, הר מצדה חזר להיות סמל הגבורה של העם היהודי. חובבי ריצה מכל הארץ, ובהם מנכ"לים, בכירים בעולם העסקים, דיפלומטים וחברי כנסת, יצאו למסלול קשוח במעלה שביל הנחש, המטפס לגן לאומי מצדה עד לגובה של 300 מטר.

המרוץ הייחודי לפסגת המצדה התקיים כמקצה מיוחד במסגרת מרוץ עין גדי, והפגיש את אחד מגדולי המבצרים בהיסטוריה, מסמליה החשובים של עוצמת הרוח האנושית והדבקות חסרת הפשרות במטרה, עם רוח הלחימה ויכולתם הפיזית של הרצים המודרניים.

מסלול המרוץ כולל כ-2.5 ק"מ של טיפוס בשבילי עפר רכים וקשים, דרכים מסולעות ו-750 מדרגות אבן תלולות עד לפסגת המצדה, והוא פרי יוזמה של המועצה האזורית תמר ורשות הטבע והגנים, שנועדה לקדם את תרבות הספורט האתגרי באזור ים המלח. למרוץ לפסגת המצדה הוזמנו אנשים תחרותיים במיוחד, רצים מקצועיים, חובבי אתגרים, מנכ"לים, בכירים בעולם העסקים וחברי כנסת, ובהם ח"כ נחמן שי, שסיים ראשון במקצה הח"כים. את ח"כ שי הקדים בכמה שניות אלי אמיתי, מנכ"ל רשות הטבע והגנים, שניצח במקצה המנכ"לים.

"לרצים הייתה חוויה ייחודית. הנוף שהמתין לכולנו בדרך לפסגה פיצה על המסלול התובעני. רגע אחד אתה מול המדבר, ובוהו שאחריו אתה משקיף על ים המלח. אין ספק שהענקנו היום משמעות חדשה לביטוי 'להרגיש את ההיסטוריה דרך הרגליים'", אומר אמיתי. "יש חשיבות עליונה לפעילות מסוג זו, שמקרבת את הציבור לערכי הטבע והמורשת ומחיה את ההיסטוריה של ארץ ישראל".